

АТАНАС ТОДОРОВ САКАДЖИЕВ,
загинал при пожар в гр. Русе
на 18.12.1944 г.

С ОТКРИТО ЧЕЛО СРЕЩУ СМЪРТТА

От снимката ни гледа човек с едро лице и тъмни, замислени очи. В чертите му липсва онази външна, показна мъжественост, толкова позната от изгледаните филми. Но въпреки това Атанас Тодоров Сакаджиев е бил един от най-смелите пожарникари в русенската команда, която в ония години наброявала към шейсет човека! При пожарите действувал бързо, сръчно и побеждавал огъня, защото избирал най-фикаския, най-прекия път до победата.

Командвал отделение, но това не му пречело да бъде добродушен и отзивчив. Младите огнеборци го уважавали за благия му характер и търпението. Умеел Атанас Сакаджиев да помага на неопитните, да им вдъхва сила и увереност. Като се получат нови шлангове, ще събере новациите в двора на пожарната и ще започне да показва как най-бързо и сигурно може да се удължи линията. Движенията му са точни, отмерени. При проверката е особено взискателен - не отстъпва, докато новите и неопитни огнеборци не овладеят напълно свързането на двата щорца.

По стълбите се катерел с удивителна лекота. Имал стегнато, набито тяло, което го слушало винаги и навсякъде. Играел на лоста до захлас - сам си измислял упражнения от трудни по-трудни и тренирал, докато не ги изпила до край. Само "слънцето" не му се удавало - все пак не бил в първа младост, през 44-та навършил 32 години.

Обичал домашния уют. През десетте денонощия на дежурството често се отварял на приказка за семейството, за къщата в село Средна кула, за реколтата. А след това потъвал в размисъл - как да организира единствения си почивен ден, за да снабди своите с всичко необходимо, да отдели малко време и за игра с децата, а може би и с някой връстник да припомнят безгрижните детски години.

Когато сутринта на 18 декември край резервоара на русенската петролна база го лъхнал тежкия нагорещен въздух, Атанас Сакаджиев, като истински командир на отделение, заменил свой другар и сам застанал да подава струята. За сетен път доказал, че пред смъртта не бива да се отстъпва, срещу нея трябва да се върви с открито чело.

ЛЮБОМИР ДЕНОВ

МИНКО КРЪСТЕВ ПЕТРОВ,
загинал при пожар в гр. Русе
на 18.12.1944 г.

ХОРАТА СА ПО-СИЛНИ ОТ ОГЪНЯ

Едва двадесет и три годишен загива смелият русенски огнеборец Минко Петров. Само три седмици преди пожара в петролната база колегите му се надпреварвали да му честитят рождения ден, задявали го, че е време дъщеричката му да си има и братче, а той се смеел и душата му преливала от радост. С усмивка гледал на живота Минко Петров. Не вярвал, че е "роден с риза", но от малък бил свикнал да разчита на себе си и тъй като нямало работа, която да му се опре, бил непоправим оптимист.

В русенската противопожарна охрана Минко идва от село Долапите, сега квартал на града. Родителите му били отрудени селяни, дълбоко свързани със земята. Работели по чорбаджийските ниви от тъмно до тъмно, но в бедната къща влизало малко. Със свито сърце майката обирала брашното в нощвите, бръчките по бащиното лице се удължавали, а брадата неусетно сребреела. Минко разбирал колко е трудно да се живее, но не падал духом. Опитал си късмета на нивата, ала бързо се отказал. Не се съгласил да работи по цял ден, без да има съществени резултати.

Бил здрав и пъргав момък, обичал да спортува. Командирът на пожарната команда Васил Калинов високо оценил тези качества, но много повече харесал веселия му нрав, настроението, което излъчвал.

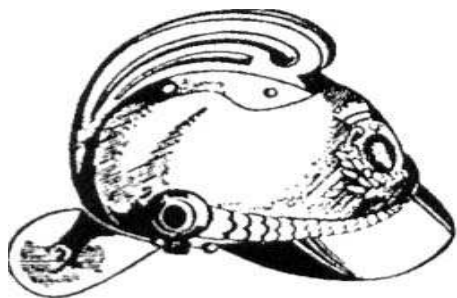
Сутринта на осемнадесети декември Минко пак с усмивка тръгнал към петролната база, където другарите му изчеждали последните си сили. Наоколо разправяли, че едва ли ще се справят сами - нямало пяна, водата не стигала, че чакат помощ от Гюргево, Силистра, Велико Търново, Разград. "Ще се справим! - се обадил Минко. И горивото ще спасим".

Хората от край време се боят от огъня и сега го погледнали недоверчиво, но екипировката му - блестяща каска, нова мушама и особено неподравения оптимизъм сторили чудото - от уста на уста се понесла мълвата, че няма нищо страшно, че пожарът ще бъде потушен.

Когато огненият вулкан изригнал, Минко Петров охладил съседния резервоар. Успял да направи няколко крачки, но горещата река била по-бърза.

...Половин час след това огъня се предал.

ИВАН ИВАНОВ

Подпоручик
КИРИЛ СПАСОВ
р. 29.04.1914 г.
загинал през 1945 г.
в Отечественната война

ОТВЪД ДРАВА

По данни от сп."Противопожарна защита", кн.9 - 10 от септември - октомври 1946 г., стр.25 подпоручик Кирил Найденов Спасов - началник на противопожарната служба към мини "Перник", е роден в с.Сопица, Брезнишко, на 29 април 1914 г. Завършил е техническо училище, школата за запасни офицери и курса за противопожарни инструктори през 1942 г. Загинал в Отечественната война срещу хитлерофашизма 1944 - 1945 г.

Тук е мястото да отбележим, че "В процентно съотношение - според сп."Противопожарна защита", кн.5 от 1946 г., стр.11 - 12 - противопожарната защита заема едно от първите места измежду професиите и службите, които излъчиха фронтоваци. Почти всеки осми или девети противопожарен служител, е бил участник в Отечественната война, като боец.

Като бойци противопожарните служители показаха големи качества. А тяхната военна дисциплина, тяхното патриотично съзнание, готовност за саможертва и чувство за другарство са оставили в бойните части най-добри и трайни спомени...

Мнозина фронтоваци - п.п.служители бяха удостоени с най-светлото бойно отличие: Воиншкият орден за храброст, а други - с ордена за военна заслуга..."

Съществен е приносът на началниците на противопожарни служби, участвали в Отечественната война като командири - Никола Грозев от гр.Пещера, Тодор Платнаров - гара Белово, Димитър Тотев - от Разград, Димо Димов - от Нова Загора, Христо Нонов - от Бургас и Кирил Спасов - от Перник.

От над 70 пожарникари - участници в Отечественната война, от бойните полета не се завръща само началникът на противопожарната служба към мини Перник подпоручик Кирил Спасов - загинал по време на Дравската епопея. За него под заглавие "Един не се завърна при нас..." в кн.9 - 10. на сп."Противопожарна защита" от 1946 г. е публикуван очерк, който прелечатваме с незначителни съкращения:

"В ранното утро по унгарската степ животът сякаш се укрил от зиналите гърла на замаскираните оръдия.

Край купола на църквата в с. Масловина на Дравския бряг, вършините на вековно дърво леко се раздвижват.

През клоните на тополата две сини очи дебнат отсамния бряг на бързоструйната река. Реката влечи неспокойните си води, заличили кървавите следи на войната.

Отсамният бряг е зает от 13-и пехотен полк. Рилци са добре окопани, но това не е достатъчно: врагът час по-скоро трябва да бъде откъртен, бит и прогонен от позициите си.

Бронеизстребителният взвод получава заповед да обстрелва куполата на църквата в селото отвъд Драва. Командирът на взвода - подпоручик Кирил Спасов, дава отсечени кратки заповеди. Бронеизстребителните оръдия са изкарани от позицията на самия първи ред окопи на пехотата.

Другите оръдия прикриват тяхното изнасяне с убийствен огън по разположението на противника.

Подпоручик Кирил Спасов е най-напред, в една изкопана от снаряд трапчинка. От там ръководи действието на верните си броневаци.

Земята се тресе от ураганен огън. От двете страни на реката оръдейният огън се засилва. Картечните запяват своя зловец "рефрен".

За миг стрелбата затихва. Сякаш съдбата спира горещия дъх на оръдията, за да отбележи своята намеса.

Подпоручик Кирил Спасов леко се приповдига с устремен поглед отвъд Драва, за миг забравил дебнещата го опасност...

Мъглата в ранното утро се разпръсва, стрелбата съвсем затихва, земята се успокоява.

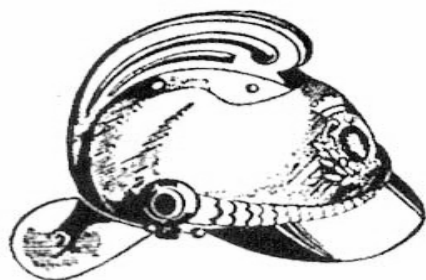
Очите на броневациите търсят своя командир-герой. Но той е заспал в трапчинката дълбок, непробуден сън. Над дясното му око е протекла алена, геройска, българска кръв.

Потръпналата от пролетен хлад земя на с.Вейки - Унгария, приюти в обятията си останките на подпоручик Кирил Спасов.

В мирно време Спасов бе началник на противопожарната служба при мини Перник. Неговото благородно сърце осмисли противопожарния дълг и остави скъпи спомени.

Днес, когато противопожарната защита е една осъществена мечта - /бел.м. - има се предвид приетият през 1946 г. Закон за противопожарната защита/ тя загуби един предан боец..."

ГАЛИНА ПАНЧЕВА

Старшина
СТОЯН ГЕОРГИЕВ
Поч. 23.07.1948 г.

ЕДИН НЕ СЕ ЗАВЪРНА

Около 1200 - 1300 работници всяка сутрин застъпват на смяна в книжно-мукавената фабрика на Братя Балабанови в с.Кочериново /днес град/, известна с това, че в нея е работил и поетът Никола Вапцаров. Обектът е пожароопасен и осигурява поминъка на местното население заедно с тютюна и земеделието. В предприятието е изградена Обектна противопожарна служба - първоначално с един противопожарен автомобил с водач старшина Стоян Петров Георгиев - служител със 7-годишен стаж и опит.

При пожар в къща в с.Кочериново е събран и свободният от дежурство личен състав на Обектната противопожарна служба, включително и служителите, упражняващи държавен противопожарен контрол. Пожарът е погасен и е необходимо бързото възстановяване на бойната готовност. При завръщане от местопроизшествието на опасен участък противопожарният автомобил се преобръща и тежко е ранен старшина Стоян Георгиев, женен с невръстен син.

Лекарите в Горна Джумая /днес Благоевград/ се борят за живота му, но се оказват безсилни да спасят живота му, угаснал на 23.07.1948 г.

ГАЛИНА ПАНЧЕВА

Младши-сержант
СТЕФАН ДИМИТРОВ ПЕТРОВ,
загинал в гр. Разград
на 30.01.1949 г.

СМЕЛ ЩУРМОВАК

Сега той щеше да е в началото на човешката есен, когато започва пенсионерството и внуците изведнъж стават тъй мили и тъй занимателни. Но Стефан не доживява това време. Загиба през зимата на далечната вече 49-а. И остава записан в анализите на Разградската противопожарна охрана с войнското си звание "младши-сержант" и с още младежката си възраст - ненавършени 29 години..

Родното село Пороище е вече квартал на Разград, наистина краен и поради това с благоустройствени проблеми. А някога е друго. Леко хълмистите ниви раждат едва по 140-150 кг пшеница от декар и хляб има само за имотните. Но Стефан е син на каменар, който чука чакъл за пътищата и едва припечелва за насъщния...

Детството му преминава в мъки и горчилки. Още след завършване на основното образование Стефан става ратай при разни чифликчии. Най-често пастир го пращат - кога на говеда, кога на овце. Каквото му кажат-прави го. Ако скърши думата на чорбаджията, веднага трябва да си търси друга работа...

И юношеството му отлитва в онова трудно време. Малко разнообразие за жилестия момък са летните месеци, когато заедно с други младежи от Пороище Стефан ходи по богатите търновски и горнооряховски села, за да чиракува. Тук народът е по-културен и Стефан не се свени да "купува" едно-друго от начина на живот.

Идва и войнишката служба. Тя не го уплашва - и по-тежки дни е преживявал преди това.

Уволнява се, но малко стои у дома. Запасните войници често ги привикват на преподготовка. По за два - три, че и повече месеци. И Стефан рядко съблича войнишката униформа. После - война, фронт, куршумен и снаряжен вой. Смъртта го подминава - раняването се случва леко.

Оженва се за момиче от неговата черга. Намира препитание в Търновската противопожарна охрана, където постъпва през 1947 г. Привлича го денонощната готовност за борба с огнената стихия, не го плаши риска, радва се като дете, когато пламъците стихват победени.

През лятото на 1948 г. постъпва като пожарник в Разград. Тук прослужва само 6-7 месеца. До фаталния 30 януари 1949-а.

Разказва Асен Станимиров Костов, бивш старшина от противопожарната охрана в Разград: "... Към 8 часа вечерта на 30 януари от село Бисерци, Кубратска околия, съобщиха за пожар в стопанския двор на ТКЗС-то. Веднага се накачихме на открития автомобил "Форд". Старши на групата бях аз. Стефан Димитров пожела да дойде, въпреки че не му беше ред. Взех го, защото през жътвената кампания бе командирован в същия район и можеше да ни е полезен. Времето - сняг, поледица, студен вятър. Като влязохме в с.Каменово, на един остър завой, кажи речи в центъра на селото, колата изведнъж силно се занесе и се обърна. На виковете ни се притичаха мъже от близката кръчма. Те ни помогнаха да се измъкнем. Всички бяхме почукнати тук и там. Но Стефан Димитров беше смачкан и почина за секунди. Тежко, скъпа жертва... Сега там, на лобното място на смелия щурмовак, има паметна плоча, на която е изписано неговото име. Стефан Димитров беше един от много добрите ни огнеборци. Здрав, силен, пъргав, той отлично действаше със спасителното въже от втори и трети етаж на учебната кула. И като другар беше незаменим... Младата му жена овдовя, но не се предаде. Отгледа единствения си син като честен гражданин."

Кратък е животът на младши сержанта от Разградската противопожарна охрана Стефан Димитров Петров. Кратък, но достоен за уважение. Защото е отдаден в името на дълга, в името на отечеството. Неговият подвиг остава завинаги в паметта на младите поколения огнеборци.

АСЕН ХАРИЗАНОВ

Подофицер
КОСТАДИН КОСТАДИНОВ
р.14.06.1922 г.
загинал на 11.10.1950 г.

ФРОНТОВАКЪТ

Подофицер Костадин Димитров Костадинов е роден на 14.06.1922 г. в с.Калний, Северна Добруджа. Войнишкият си дълг отбива в периода 1942 - 1945 г., като взема участие и в двете фази на Отечествената война 1944 - 1945 г. За проявен героизъм достига до чин подофицер, а военната му специалност е картечар.

След войната се заселва в с.Коларово, Тутраканско. Занимава се със земеделие и има малка бръснарничка. Тегли го към града, както много негови връстници. Военната му подготовка му позволява да кандидатства за работа в органите за пожарна и аварийна безопасност. На 23.01.1947 г. подава молба до началника на противопожарната служба в гр.Силистра за назначаване на вакантна длъжност. Изисква се обаче и специална подготовка. На 25.11.1947 г., в първата година от откриването на Държавното противопожарно училище, е приет в т.нар.низш отдел с продължителност на обучението 6 месеца.

Със Заповед № 1325 от 29.05.1948 г. на министъра на вътрешните работи е назначен за младши пожарник при районната противопожарна служба в Силистра.

Противопожарните автомобили от това време са открити, със степенки за бойния разчет. След успешно погасяване на пожар в с.Войново край града, противопожарният автомобил на неговата дежурна смяна се завръща обратно. Към 18 ч вечерта при опит да се избегне неизправност на пътя пожарникарят Костадин Костадинов пада от автомобила и загива на място.

Противопожарната служба губи опитен и смел боец, който оставя жена и двама сина - Димитър и Костадин.

ГАЛИНА ПАНЧЕВА

ХРИСТО ЛАЗАРОВ ЙОСИФОВ,
загинал в гр. Монтана
на 22.10.1950 г.

КАТО РОДЕН БРАТ

Какво са три месеца служба? Някой ще рече, ами нищо. Друг ще добави, ще се търкулнат като три денонощия... А бившият заместник - началник по оперативната дейност на отдел в Противопожарната охрана в Монтана полковник от запаса Тодор Богданов ще поклати глава и ще отсъди, че три месеца служба са предостатъчно време за взаимно опознаване. Ще замълчи, ще прекара длан по челото и ще започне да реди своя разказ за младия огнеборец Христо Лазаров Йосифов от село Благово, което е съвсем наблизо до окръжния град, на височината по пътя за Берковица.

И още в началото на разказа пред очите на слушателя ще изгрее образът на весело селско момче, с вродена пъргавост в мислите и в походката. Съвсем сполучливо ще бъде описана и една друга характерна черта, която още бъде определена като "вроден недостатък". Христо постоянно си свирукал с уста и по свирката го познавали огнеборците от цялата команда. И някак отведнъж го обикнали и го приели като роден брат. Навярно защото е бил най-младият огнеборец, а може би защото сполучливо е редял известните и любими народни мелодии.

Първото си бойно кръщение Христо получава в село Горна Лука, Михайловградски окръг. Както обикновено се случва, искрата на някакво нехайство довело до пожар в стопанския двор. Дежурната команда пристига навреме. За миг е оценила обстановката и по сектори започва борбата срещу огнената стихия. И в тази динамична схватка офицерът Богданов подвиква:

- Ицо, при мен! Сега няма време за свирукане. Виж как се работи с водната струя. Ето така...

И Ицо не трепва, бързо се престашава и мигновено посяга към струйника.

- Дайте да опитам. Срамота е да гледам отстрани. Щом огънят пламна, свърши новобранството...

На офицера му идело да прегърне младия огнеборец, защото още с поемането на струйника, в първите минути на направлението на водната струя проличава, че от Ицо ще стане добър огнеборец. В първото кръщение най-младият член на командата проявява изключителна ловкост, съобразителност и психическа устойчивост... и след потушаването на пожара лицето на Ицо продължава да гори и руменее и той просто не може да си намери място, защото успешно взема първия изпит по огнеборство, защото и с думи, и с погледи всички му благодарят. А да получиш такава награда е повече от красиво, нали?

На връщане към града Ицо пак подкарва една от любимите си народни мелодии, дори му иде да литне от радост, не само от това, че взема дейно участие в надвиването на огнената стихия, а че с очите си се уверява, че в тази мъжка професия той вижда своето призвание. Но... при Церовската чешма шофьорът Лино Лазаров изгубва управлението. Колата полита като птица по завоя и лети близо осем метра, при приземяването се обръща надясно и става най-страшното...

Трудно е да се опише срещата в болницата. Налага се спешно преливане на кръв. Понеже само групата на офицера Богданов се оказва нулева, той на секундата ляга на съседното легло до Ицо и хората в бели престилки включват апарата. Кръвта на мига започва да тече от едното сърце към другото. И една необикновена топлина облива лицето на младия огнеборец. Прави опит да протегне ръце, да отвори уста и да каже най-милите думи на своя командир, сили не му достигат, ала успява да се усмихне и да поклати глава в знак на голяма благодарност... В този критичен час и офицерът Богданов не отделя очи от Ицо. Искра му се не да тече, а ако може да шурти неговата кръв, за да не угасне игрилото пламъче в очите на младия огнеборец, който още от първите дни на службата приема като роден брат. И заради това си позволява да подвикне по-силно:

- Сестро, пуснете по-силно да тече. Искра ми се Ицо да остане жив! Защото го обичам повече от брат! Защото е най-младият боец от командата...

Ицо събира сетни сили, поклати глава и отново изпада в безсъзнание. Минути след това угасва в очите му светлината на живота... Офицерът не успява да преглътне мъката си и порой от сълзи облива лицето му. И някаква страшна люлка продължава все по-силно да го люлее и унася...

РАЙЧО ВАСЕВ

Старшина
ГЕОРГИ ИВАНОВ РЕДЖОВ,
загинал при пожар в с. Цар Калоян
на 08.10.1950 г.

ЩЕ МОЖЕМ ЛИ И НИЕ КАТО НЕГО?

В деня, когато е загинал, старшина Георги Реджов е бил на 24 години. Отначало неговата смърт ми се струваше ненужна, нелепа. Защо е трябвало да влезе в горящата къща? Защо, когато е виждал, че гредите вече са прегорели и покривът всеки момент може да падне, не се е отдръпнал? Защо не е застанал на безопасно разстояние и спокойно да гаси пожара?

Той не може да отговори на тези въпроси. По-точно - не може да отвърне с думи, но отговор всъщност е дал - с постъпката си. Със смелостта, с която се е хвърлил в горящата къща. С честността към себе си и към избраната професия. Защото пожарникарят, пък и всеки от нас, който има чувство за отговорност, не може да стои отстраня, да наблюдава и да се пази, когато трябва да действа, макар и с риск за живота си. Защото освен центростремителната сила на егоизма, която ни откъсва от света, съществуват и центробежни, които ни свързват с хората. Тези сили наричаме с различни имена: любов, вяроност, дълг, но същността им е еднаква - живот в името на обществото, живот за другите. Затова второкачествен героизъм няма. Възхищение и признателност предизвикват както героите, дали живота си за свободата на отечеството, така и скромните предани на професията си хора, които са се пожертвали през мирните години, за да спасят народното добро в името на обществото.

В юлската утрин в сянката на дърветата разговаряхме със старшина Тодор Лалев, командир на отделение и Рангел Рангелов, шофьор на противопожарен автомобил. Те са млади хора, не познават старшина Георги Реджов, но в думите им, неочаквано за себе си, открих най-после така нужния ми отговор.

- Няма голям, няма малък пожар - каза старшина Рангел Рангелов. - Пристъпиш ли към огъня, трябва да бъдеш готов за всякакви изненади. Може да тръгнеш да гасиш барака с дърва, но ако там има и варел с бензин? Старшина Георги Реджов е отишъл да гаси запалена къща. Това не е завод, не са петролни складове, но нима за хората, чиято къща гори, този пожар е малък? И нима може да действаш с пълно напрежение на силите, когато гори завод и небрежно - когато гори селска къща?

- Нашата служба, в която има много спокойни часове, има и минути на изпитание, - казва с усмивка старшина Тодор Лалев. И ние се подготвяме за тези минути - в делничните занятия, във всекидневните тренировки. Какво е за нас, младите пожарникари, старшина Георги Реджов? Човек, който е изпълнил своя дълг, който не се е изплашил, не е отстъпил в минутите на изпитание. Ще можем ли и ние като него?

Рязък звън прекъсва разговора ни. Само след секунди тежката противопожарна кола, зад кормилото, на която е старшина Рангел Рангелов, профучава край мен. Надявах се, че ще ми махне с ръка, ще се усмихне, или поне ще ме погледне. Напразно. За миг само зърнах през страничното стъкло напрегнатото му лице и си спомних думите му: "Позвъни ли звънецът, невинаги знам къде отиваме, но знам какво трябва да правя!"

ИВАН СОТИРОВ

Старшина
СТЕФАН ДОНКОВ ЦЕНОВ,
загинал в гр. София
на 07.08.1951 г.

НЕСБЪДНАТА МЕЧТА

Когато го назначиха за командир на отделението, цяла нощ не можа да заспи от радост. Шегата работа ли е Стефан, сина на Донко от село Бойковец, да стане макар и малък началник в София. Гордост е това за него, отговорност и доверие!

Подчинените му в началото се подсмиваха под мустак на наперената му стойка, на не по младежки строгия му глас. Но скоро свикнаха. Вслушваха се в думите му, изпълняваха с желание заповедите му. Постепенно разбираха, че от възискателността до образцовото изпълнение на служебните им задължения има само една крачка и с негова помощ я направиха.

В околийската противопожарна служба често даваха за пример тяхното отделение. Командирът им Стефан Донков Ценов няколко пъти бе награждаван за безупречна служба. Уважаваха го, обичаха го, слушаха го – това ги правеше сплотени и дружни. Създаваше у тях бойни навици и готовност за саможертва. А годините бяха наистина трудни. Ентузиазъм имаха в излишък, но техниката не достигаше. Хем беше малко, хем старееше с всеки изминат ден. Червените фордове с лъскава камбана и външни стъпенки за отделението възбуждаха интереса на дечурлигата по прашните селски друмища. Но бяха нестабилни, несигурни. Имаха си някои свои качества, но пътят им към музея бе очевиден.

Стефан като че ли най-много от всички се вълнуваше от предстоящата подмяна на автомобилите. Чакаше с нетърпение новите машини. Мечтаеше да види отделението си в уютна кабина, да печели надпреварата с времето, да прибави към всеотдайността мощните струи на техническия прогрес. А сега всяко дежурство бе едно изпитание. Околията бе обширна. Често бързаха, а пристигаха в някое селце, за да видят димящите последствия от бавното си придвижване. Ето, тогава на Стефан му бе най-мъчно. Чуваха го да продумва: "Ако имахме нови коли, това нямаше да се случи". И после, стиснал до болка зъби, се затваряше в себе си със своята мечта.

На 7 август 1951 г., когато развълнуван глас съобщи за пожара в Нови хан, неговото отделение бе на смяна. Както много пъти досега светкавично заеха местата си и потеглиха. Стефан бе на командирското си място. Вятърът приятно галеше мургавото му лице. Фордът набра скорост. Той вече планираше как ще проведат операцията.

Минаха край двореца "Врана". Горублянските ханчета се мернаха отляво. После влязоха в моста. Направиха завой надясно и тогава се случи нещастieto. Центърът на тежестта рязко се измени. Водата в цистерната с такава сила заблъсква стоманените стени, че ударите отекнаха в ушите на отделенния командир. Колата загуби равновесие, стана неуправляема.

Старшина Стефан Донков Ценов може би е успял още веднъж да си помисли за пожара, до който нямаше да стигнат никога. За хората, които разчитаха на тяхната помощ, но нямаше да могат да я получат. Видял е дебелия ствол на тополите току пред себе си. Това беше краят. На младия му живот, на стремежите и желанията му да служи на хората и на голямата му мечта да участва в изграждането на новата модерна, съвременна противопожарна охрана.

ПЕТЬО ДАФИНКИЧЕВ

Младши-сержант
НИКОЛА МЛАДЕНОВ ДИМЧЕВ,
загинал в гр. София
на 07.08.1951 г.

ИСКРИЦА ЖИВОТ

Третият випуск на курса за пожарникари към Държавното противопожарно училище започна своите занятия на 1 септември 1949 година. В редиците на школниците шест месеца крачи скромен и тих младши-сержант Лицето му е красиво, малко замечтано. Тялото му е силно, мускулесто.

Това е Никола Младенов Димчев от село Шума, Годечко. Някъде по средата на обучението, на 16 ноември, навърши 25 години. Почерпи другарите си, а те се шегуваха, че си е пуснал мустаци, за да изглежда по-солиден. Шегите им не го засегнаха. Знаеше, че за огнеборца има много по-важни неща, от които се определя неговата зрелост. Петте години в строя на пожарникарите го бяха научили на много истини. Опитът, натрупан в тези трудни години, го бе направил преждевременно улегнал, сигурен в собствените сили.

Школата завърши с отличие. Завърна се в Софийската околийска противопожарна служба с обогатени знания. Заредиха се тренировки, дежурства, тревоги. Животът му отново стана напрегнат, интересен. Тих и трудолюбив, той бе един от онези служители, за които хората казват, че когато са тук, можеш да не ги забележиш, но няма ли ги, ужасно ти липсват.

Силен, ловък, съобразителен и смел. Никола бе незаменим в критични ситуации. Ако някой трябвало да влезе в горящата къща, той се обливаше с вода и тръгвал пръв. А после, когато, просълзени, спасените от него хора се опитвали с благодарност да целуват ръката му, той смутен и изчервен се отдръпвал. "Какво толкова съм направил - казвал. - Нали това ми е работата." И се стремил да се скрие някъде.

На 7 август 1951 г., когато тръгвал на пожар към Нови хан, шофьорът му се видял неспокоен. Искал да сподели с отделонния си командир, старшина Ценов, той бил от другата страна на външните стъпеници, и когато го повикал, не го чул. След като излезли от София, шофьорът увеличил скоростта. Наистина трябвало да се бърза, но разумно. Никола се приближил към отворения прозорец на шофьора. Точно отворил уста да го предупреди да внимава и почувствал, че колата затанцувала под краката му. Отминали моста. Напрегнал мускули, опитал се да скочи, но за първи път закъснял. Само част от секундата не му достигнала, за да изпревари удара.

Земята му се сторила неласкава и твърда. Станал. Длъжен бил да помогне на другарите си. Направил крачка, втора и спрял. Силите не му достигнали. Краката не го слушали. Видял премазаното тяло на отделонния си командир. Протегнал ръце към него да му вдъхне живот и така притихнал.

Лекарите се оказали безсилни пред вътрешните му кръвоизливи. Ако беше си лежал спокойно, ако не бе се движил, може би щяха да го спасят. Но тогава това нямаше да бъде той. Старшина Никола Димчев не се бе научил да се спотайва, да мисли за себе си. Това му бе чуждо, отблъскващо. Не беше черта на неговия характер. Той не съхрани за себе си и последната искрица от своя живот. Отдаде я за хората, които безкрайно обичаше.

ПЕТЬО ДАФИНКИЧЕВ

Генерал-майор
БОЮ БОЖКОВ
р.10.10.1911 г.
загинал на 14.01.1953 г.

ЕДИН ОТ ВЪРХОВЕТЕ НА ПОЖАРНОТО ДЕЛО

Роден е на 10.10.1911 г. в с.Кормяново, Севлиево, в бедно семейство. Надарен е с природна интелигентност, обаятелност, изключителна любознателност и работоспособност.

Завършил е школа за запасни офицери през 1930 - 1931 г. и висшия институт за учители в Шумен.

Първоначалната си пожарната подготовка получава в първия курс за пожарни командири през 1935 г. Бил е пожарен командир в г. Г. Оряховица, Асеновград, Сливен и Неврокоп/днес г. Гоце Делчев/

Работи като инспектор по пожарно дело към Министерство на финансите по времето на Захарчук. В това си качество заедно с него става инициатор за

създаването на фонд "Противопожарно дело" и пряко ръководи дейността му за укрепване на противопожарните служби в страната и тяхното модернизиране със съвременни технически средства, както и за построяване на съвременни сгради. Публикува множество статии в сл."Пожарна охрана" - орган на общинските пожарни служби в страната, а по-късно в сл."Противопожарна защита".

В периода от м.октомври 1944 г. до 5 април 1951 г. /6 години и 6 месеца/ е началник на отдел "Противопожарна защита" към МВР - главен инспектор.

През този период са извършени голям брой законодателни, организационно-структурни и др. мероприятия, с които противопожарната охрана на страната коренно се преустройва, стабилизира и усъвършенства.

Голяма заслуга на Бою Божков е изготвянето и приемането на Закона за противопожарната защита, приет през март 1946 г., с който противопожарната охрана става от общинска държавна.

По негово време са приети голям брой нормативни актове: Правилник за дейността на обектните противопожарни служби /По данни от възбудения по-късно съдебен процес срещу Б.Божков в страната са изградени 12 232 обектни противопожарни служби./; Правилник за опазване на посевите и харманите от пожари; Правилник за опазване на горите от пожари; Правилник за дейността на Държавното противопожарно училище и др., които дават голям тласък в развитието на пожарното дело и на направление държавен противопожарен контрол.

По време на ръководството на противопожарната защита от генерал-майор Бою Божков са построени сградите на Държавното противопожарно училище, сградата на Централното управление на противопожарната охрана при МВР /сега Централна клинична база Медицински институт - МВР/ и сградите на редица противопожарни служби в страната.

Бою Божков участва лично в подготовката на първите два випуска курсанти на Държавното противопожарно училище от висшия /командирски/ курс като преподавател по дисциплината "Закон и правилници и административна дейност". Автор е на монографията "Борба с пожарите".

През 1950 г. е приет Правилник за местните общински доброволни противопожарни служби /ДВ бр.217/1950 г./ В страната са изградени 815 общински противопожарни служби /по данни от процеса/.

По времето на Б.Божков България става и член на МТКО - Международния технически комитет за пожаропредпазване и борба с огъня.

Но въпреки огромната преданост на пожарното дело и огромните усилия и през 1951 г. Бою Божков е заподозрян в нездрави идеологически позиции. /При процеса като аргумент срещу него се използва фактът, че у него са намерени 49 книги с противопожарно съдържание от западни държави срещу 16 от СССР./ Той е главният обвиняем по т.нар. дело срещу "Вражеската група на противопожарната защита" № 4597 от 1951/1952 г., като документите от процеса представляват архив от 59 тома. Той непрекъснато твърдял, че Захарчук, ако бе останал жив, и днес е щял да служи предано на България и че е трябвало у нас да бъде приеман така, както в СССР - Котузов и Суворов.

Заедно с Иван Дипчиков и Владимир Удрев, Бою Божков получава смъртна присъда като "враг на народната власт", потвърдена и от Висшия съдебен съвет. Голяма част от следствените протоколи със самопризнания "за действията в полза на чужди разузнавания и допуснати грешки в управлението на противопожарната защита" са без подписа на самия Б.Божков.

Смъртната присъда е изпълнена на 14.01.1953 г. в София чрез разстрел.

През 1956 г. са реабилитирани редица репресирани по процеса срещу "Вражеската група на ППЗ".

По-късно посмъртно и Бою Божков е реабилитиран с Решение № 72020 на XV сесия на Деветото народно събрание /обнародвано в ДВ. бр.22 от 16 март 1990 г./ заедно с Иван Дипчиков, Владимир Удрев и още 7 репресирани пожарникари.

Без съмнение с високата си професионална подготовка, висока обща култура, лично обаяние и дълбока следа в развитието на пожарното дело, генерал Бою Божков е един от най-видните дейци в историята на пожарното дело в България.

Полковник
ИВАН ДИПЧИКОВ
р.18.12.1911 г.
загинал на 14.01.1953 г.

ЛИЧНОСТ С РАЗМАХ

Роден е на 18.12.1911 г. в гр.Бяла Слатина. Завършва школа за запасни офицери в кв.Княжево в столицата. Три години работи като учител. През 1935 г. завършва първия шестмесечен курс за пожарни командири.

Една година - 1936 -а, е пожарен командир в гр.Русе. От 1936 до 1938 г. е пожарен командир в гр.Пазарджик, където се отличава с изключителна смелост и професионализъм при гасене на сложни пожари.

От 1938 г. ръководи противопожарната защита към БДЖ на длъжност инспектор по пожарно дело.

Дейността му е особено трудна по време на бомбардировките в периода 1941 - 1944 г., в резултат на които възникват големи пожари, особено на гара София. Началник е на противопожарната защита към БДЖ до 1946 г.

На 21.12.1947 г. в София е открито първото у нас Държавно противопожарно училище с два отдела: висш - с продължителност на обучението 18 месеца, и нисш - шестмесечен. Иван Дипчиков е негов основател и пръв началник. Разработва Правилник на противопожарното училище, според който то е самостоятелно звено към МВР - до 1963 г., когато е включено в структурата на ВСШ към МВР.

Първите курсанти от висшия и низшия курс са приети на 25 ноември 1947 г. Във висшия курс са постъпили 37 курсанти, като общият хорариум на изучаваните дисциплини е 778 учебни часа, от които 385 са за теоретична подготовка.

Големи са усилията му за построяване на сградата на Държавното противопожарно училище на мястото на бившия Първи пожарен клон към Столичната противопожарна охрана на ул."Пиротска" № 171. Актът за полагането на първата копка е подписан на 1 октомври 1946 г. Сградата е съвременна, двуетажна, с шест халета за противопожарни и специални автомобили, с апартаменти за преподавателския състав. В един от двустайните апартаменти се настанява и семейството на началника на училището.

На 17 април 1951 г. е арестуван с обвинение в саботаж, вредителство и шпионска дейност в полза на чужди разузнавания. Образувано е следствено дело № 101, което продължава близо две години. Като следствен е подлаган на мъчения за изтръгване на самопризнания.

Дипчиков е третият, осъден на смърт при процеса 1951/1952 г. срещу "Бражеската група на ППЗ" заедно с началника на отдел "Противопожарна защита" при МВР генерал-майор Бою Божков и Владимир Удрев.

Следовник на делото на Юрий Захарчук на идеите на Бою Божков, счита че след 09.09.1944 г. трябва да се запазят подготвените пожарни командири и редовите пожарникари и занаят да се следва опитът на развитите европейски държави за развитие на пожарното дело у нас.

Чрез разстрел смъртната присъда е изпълнена в София на 14.01.1953 г.

Посмъртно Иван Дипчиков е реабилитиран с решение на Деветото народно събрание, обнародвано едва през 1990 г. в Държавен вестник.

В негова памет на един от кабинетите на факултет "Пожарна и аварийна безопасност" при Академията на МВР е дадено неговото име.

ГАЛИНА ПАНЧЕВА

ВЛАДИМИР УДРЕВ

загинал на 14.01.1953 г.

ДЪЛБОКО СВЪРЗАН С ПОЖАРНОТО ДЕЛО

Ако разлистим течението на сп."Пожарна охрана" - орган на противопожарните команди и охрана в България, от периода след 1934 г., когато се приема Законът за общественото подпомагане при стихийни бедствия и Правилникът за устройство на противопожарната охрана, почти във всеки брой ще открием реклама на Балканското търговско дружество "Удрев и сие".

Дружеството предлага целия спектър противопожарни уреди и съоръжения, противопожарни автомобили, лични предпазни средства и други. Периодът на ускорено модернизиране на противопожарното дело е подходяща среда за напредък на дружеството. Продуктите от пазарната му листа се предлагат само след като са изпробвани в практиката от Столичната пожарна команда и други служби в страната. Организират се и демонстрации на тактико-техническите им възможности и практическо приложение. Балканското търговско дружество "Удрев и сие" участва и в организирания конкурс за доставка на ръчни мотопомпи. Но той е спечелен със значителна преднина от русенските Братя Габровски, които започват производството им в България. В бр.5 на сп."Пожарна охрана" от 1935 г. е публикувано Удостоверение № 632 от 10 юни с.г., издадено на фирма Балканско търговско дружество "Удрев, Боджети и сие" от Столичната пожарна команда във връзка с подадено заявление под № 465/10.05.1935 г. за едноцилиндрови носими ръчни пожарни помпи /кофпомпи/, предлагани от дружеството. Както е видно от документа, през последните 7 - 8 години 17-те такива, закупени от Столичната пожарна команда се оказали ефикасни и надеждни.

Но Балканското търговско дружество, основано с италиански капитали и с дялово участие на фирмата "Боджети", не се отказва от съперничеството в нито една област на противопожарната техника. Захваща се и със задоволяването на нови нужди, свързани с надвисващата военна опасност - доставки на противогазови уреди и снаряжения, свързани с противогазовата и въздушната отбрана на населението. Дружеството е едно от първите, които се включват в организираната подписка през 1935 -1936 г. за подпомагане на семействата на загиналите при изпълнение на служебния си дълг няколко пожарникари.

Владимир Иванов Удрев е син на собственика и управител на Балканското търговско дружество. Роден е на 17 септември 1912 г. в гр.Русе. През 1931 - 1932 г. следва инженерство в Австрия, но не го завършва докрай, а се включва в семейния бизнес. Отначало работи като чиновник-прокуррист, а по-късно - като технически ръководител на фабриката. През 1932 г. у нас е завършил и курс за пожарни командири. Посещавал е заводите "Ауер" за противопожарна техника и др. специализирани предприятия в западни страни.

Владимир Удрев е в близки приятелски отношения с пожарните командири Захарчук и Бою Божков. Никога - нито преди 1944 г., нито след това е членувал в политическа партия. След национализацията на фабриката е назначен за технически директор на стопанско предприятие "Щит" към МВР. В делото срещу него е приложен документ, издаден на Удрев от Централното управление "Противопожарна защита" при МВР рег.№ 3961/19.04.1947 г., с което се удостоверява фактът, че "произвежда и доставя на отдела съоръжения за нуждите на противопожарната защита в страната" и "се умоляват всички учреждения да му оказват съдействие".

Всичко това става причина той да е един от главните обвиняеми по т.нар."Процес срещу ППЗ" /противопожарна защита/, възбуден през 1951 г. Владимир Удрев е обявен за агент на чужди разузнавания и главен подбудител на "саботажни" действия заедно с другите основни обвиняеми по процеса - генерал-майор Бою Божков и началника на Държавното противопожарно училище Никола Дипчиков.

Владимир Удрев е осъден на смърт чрез разстрел, като присъдата е изпълнена на 14.01.1953 г. Реабилитиран е посмъртно с решение на Деветото народно събрание, което е обнародвано в Държавен вестник едва през 1990 г.

ГАЛИНА ПАНЧЕВА